

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 - «δημοτικά ηπειρώτικα¹»**Τραγούδι 1****Βασιλικός θα γίνω**

Στίχοι: Παραδοσιακό
Μουσική: Παραδοσιακό

Βασιλικός θα γίνω στο παραθύρι σου,
στο παραθύρι σου.
Κι **ανύπαντρος** θα μείνω για το **χατίρι** σου,
για το χατίρι σου.

Το **φεγγάρι** κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα,
το φεγγάρι κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον κήπο.

Έβγα στο παραθύρι κρυφά απ' τη μάνα σου,
κρυφά απ' τη μάνα σου.
Και κάνε πως **ποτίζεις** τη **μαντζουράνα²** σου,
τη μαντζουράνα σου.

Το φεγγάρι κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα,
το φεγγάρι κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον κήπο.

Ο ήλιος βασιλεύει κι η μέρα σώνεται,
κι η μέρα σώνεται.
Κι ο νους μου απ' την αγάπη δεν συμμαζώνεται,
δεν συμμαζώνεται.

Το φεγγάρι κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα,
το φεγγάρι κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον κήπο.

Λεξιλόγιο

Βασιλικός: αρωματικό φυτό, καλλιεργείται σε γλάστρες. Χρησιμοποιείται στην μαγειρική και ως αφέψημα.

Π.χ.: Σε όλα τα πιάτα με τα ζυμαρικά προσθέτουν βασιλικό, για άρωμα και λεπτή γεύση!

Ουσιαστικό, γένους αρσενικού, αριθμού ενικού, πτώσης ονομαστικής (ο βασιλικός, -ού)

Κλίση:

ο βασιλικός	οι βασιλικοί
του βασιλικού	των βασιλικών
τον βασιλικό	τους βασιλικούς
- βασιλικέ	- βασιλικοί

Θα γίνω: 1. θα αποκτήσω μορφή, θα έρθω σε ορισμένη κατάσταση, 2. θα ωριμάσω (για φρούτα).

¹ Δημοτικά τραγούδια από την Ήπειρο. Η Ήπειρος είναι διοικητική περιφέρεια στο βορειοδυτικό τμήμα της Ελλάδας. Στα δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος και ανατολικά συνορεύει με την Μακεδονία και την Θεσσαλία. Νότια φτάνει μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο και τον νομό Αιτωλοακαρνανίας. Στα βόρεια συνορεύει με την Αλβανία. Περιλαμβάνει τους νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρέβεζας.

² αρωματικό φυτό

Π.χ.: Έγινε μεγάλη φασαρία. Κι αυτός έγινε κατακόκκινος από τον θυμό του!

Ρήμα, έγκλισης οριστικής, χρόνου μέλλοντα απλού, φωνής παθητικής, προσώπου α΄, αριθμού ενικού, συζυγίας α΄ (γίνομαι)

Αρχικοί χρόνοι: γίνομαι, γινόμεν, θα γίνομαι, θα γίνω, έγινα, έχω γίνει, είχα γίνει, θα έχω γίνει

Ανύπαντρος: αυτός που δεν έχει παντρευτεί.

Π.χ.: Έμεινε ανύπαντρη, γιατί περίμενε τον πρίγκιπα του παραμυθιού...

Επίθετο, γένους αρσενικού, αριθμού ενικού, πτώσης ονομαστικής (ανύπαντρος-η-ο).

Κλίση:

ανύπαντρος	ανύπαντρη	ανύπαντρο
ανύπαντρου	ανύπαντρης	ανύπαντρου
ανύπαντρος	ανύπαντρη	ανύπαντρο
ανύπαντρε	ανύπαντρη	ανύπαντρο

ανύπαντροι	ανύπαντρες	ανύπαντρα
ανύπαντρων	ανύπαντρων	ανύπαντρων
ανύπαντρους	ανύπαντρες	ανύπαντρα
ανύπαντροι	ανύπαντρες	ανύπαντρα

Χατίρι: η χάρη, οτιδήποτε γίνεται ή προσφέρεται σε κάποιον.

Π.χ.: Είναι κακομαθημένη, γιατί της κάνουν όλα τα χατίρια!

Ουσιαστικό, γένους ουδετέρου, αριθμού ενικού, πτώσης αιτιατικής (το χατίρι, -ιού)

Κλίση:

το χατίρι	τα χατίρια
του χατιριού	των χατιριών
το χατίρι	τα χατίρια
- χατίρι	- χατίρια

Φεγγάρι: η σελήνη.

Π.χ.: ...Νύχτωσε χωρίς φεγγάρι... λέει ένα όμορφο τραγούδι.

Ουσιαστικό, γένους ουδετέρου, αριθμού ενικού, πτώσης ονομαστικής (το φεγγάρι, -ιού)

Κλίση:

το φεγγάρι	τα φεγγάρια
του φεγγαριού	των φεγγαριών
το φεγγάρι	τα φεγγάρια
- φεγγάρι	- φεγγάρια

Κήπο: έκταση με λουλούδια, λαχανικά, δέντρα.

Π.χ.: Πρέπει να καθαρίσω και να ποτίσω τον κήπο μου. Είναι γεμάτος με ξερά φύλλα.

Ουσιαστικό, γένους αρσενικού, αριθμού ενικού, πτώσης αιτιατικής (ο κήπος, -ου)

Κλίση:

ο κήπος	οι κήποι
του κήπου	των κήπων
τον κήπο	τους κήπους
- κήπε	- κήποι

Ποτίζεις: δίνεις σε κάποιον να πει, παρέχεις νερό σε φυτά.

Π.χ.: Πρέπει να ποτίσω τα λουλούδια. Με τόση ζέστη φοβάμαι ότι θα μαραθούν.

Ρήμα, έγκλισης οριστικής, χρόνου ενεστώτα, φωνής ενεργητικής, προσώπου β΄, αριθμού ενικού, συζυγίας α΄ (ποτίζω)

Αρχικοί χρόνοι: ποτίζω, πότιζα, θα ποτίζω, θα ποτίσω, πότισα, έχω ποτίσει, είχα ποτίσει, θα έχω ποτίσει

Ασκήσεις Λεξιλογίου

1. Συμπληρώστε τα κενά με την σωστή λέξη σε κάθε πρόταση:

φεγγάρι, κήπο, χατίρια, βασιλικός, ανύπαντρη, ποτίζει

α. Δεν έχει τι να κάνει κι ασχολείται όλη μέρα με τον του. Τον , κλαδεύει, φυτεύει λαχανικά.

β. Βαρέθηκα να σου κάνω τα ! Εσύ ποτέ δεν έκανες τίποτα για μένα.

γ. Ο κι αν μαραθεί, την μυρωδιά την έχει.

δ. «Διώξε την λύπη παλικάρι, πάμε μια βόλτα στο» λέει ένα αγαπημένο τραγούδι.

ε. Έμεινε, γιατί περίμενε τον όμορφο πρίγκιπα!

2. Αντιστοιχίστε τις λέξεις αριστερά με την σημασία τους δεξιά:

χατίρι	μη παντρεμένος
φεγγάρι	ρίχνω νερό
ποτίζω	σελήνη
κήπος	χάρη
ανύπαντρος	έκταση με δέντρα

Γραμματική

α. Θεωρία

Το άρθρο

Στην ελληνική γλώσσα έχουμε 2 είδη άρθρων, το οριστικό και το αόριστο.

Το οριστικό άρθρο

Συνοδεύει ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή πράγμα και έχει τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), τρεις πτώσεις (ονομαστική, γενική, αιτιατική) και δύο αριθμούς (ενικό, πληθυντικό).

ενικός αριθμός	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομαστική	ο	η	το
γενική	του	της	του
αιτιατική	τον	την	το
πληθυντικός αριθμός			
ονομαστική	οι	οι	τα
γενική	των	των	των
αιτιατική	τους	τις	τα

- Παραδείγματα:**
1. Ο δρόμος αυτός είναι κοντά στο σπίτι μου.
 2. Η Αθήνα είναι μεγάλη πόλη.
 3. Το σχολείο μου είναι στην Αθήνα.

Χρησιμοποιούμε το οριστικό άρθρο:

- α) για πρόσωπα, πράγματα **συγκεκριμένα**. Π.χ.: Η μητέρα γύρισε νωρίς.
 β) για πρόσωπα, πράγματα που ανήκουν στο ίδιο είδος. Π.χ.: Τα σκυλιά είναι πιστά.
 γ) με τις δεικτικές αντωνυμίες **αυτός-ή-ό, εκείνος-η-ο** όταν ακολουθεί ουσιαστικό (το άρθρο είναι υποχρεωτικό). Π.χ.: Εκείνο **το** τραγούδι μου αρέσει ιδιαίτερα.

Δεν χρησιμοποιούμε οριστικό άρθρο:

- α) σε περιπτώσεις **έκφρασης**. Π.χ.: Έχεις την **υποχρέωση** να τον βοηθήσεις.
 αλλά και Έχεις **υποχρέωση** να τον βοηθήσεις.
 β) σε προτάσεις που έχουν **άρνηση**. Π.χ.: **Δεν** **κουνιόταν** φύλλο στην πλατεία.
 γ) όταν δηλώνεται μέρος από μια **ποσότητα**. Π.χ.: Παίρνω **νερό** και **πλένομαι**.

B. Ασκήσεις

1. Συμπληρώστε με τον σωστό τύπο του οριστικού άρθρου:

ο ανθρώπου μέρας
ο παιδί χαρτιά
ο τροφών καρδιάς
ο βουνά οδηγών
ο δρόμους δάση
ο θάλασσας αλόγου

2. Συμπληρώστε με το «της» ή το «τις»:

ο γιορτές ελπίδας
ο μητέρας στιγμές
ο εικόνες λέξεις
ο αγάπης καρδιάς
ο μέρες χαράς
ο χώρας γυναίκες

Τραγούδι 2

Γιάννη μου το μαντήλι σου

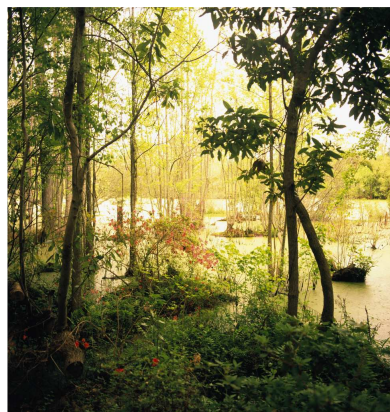
Στίχοι: Παραδοσιακό
Μουσική: Παραδοσιακό

Γιάννη μου το μαντήλι σου,
τι το 'χεις λερωμένο, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου
τι το 'χεις λερωμένο, βρε παλικαράκι μου.

Το λέρωσε η ξενιτιά,
τα έρημα τα ξένα, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου
τα έρημα τα ξένα, βρε παλικαράκι μου.

Πέντε ποτάμια το 'πλεναν,
και 'βαψαν και τα πέντε, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου
και 'βαψαν και τα πέντε, βρε παλικαράκι μου.

Πέρασε και η αγάπη σου,
και 'βαψε κι η καρδιά της, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου
και 'βαψε κι η καρδιά της, βρε παλικαράκι μου.

Λεξιλόγιο

Μαντήλι: μικρό τετράγωνο ύφασμα για το καθάρισμα των ματιών, της μύτης.
Π.χ.: Στα χωριά οι γιαγιάδες φοράνε μαντήλι στο κεφάλι.

Ουσιαστικό, γένους ουδετέρου, αριθμού ενικού, πτώσης αιτιατικής (το μαντήλι, -ιού)

Κλίση:

το μαντήλι	τα μαντήλια
του μαντηλιού	των μαντηλιών
το μαντήλι	τα μαντήλια
- μαντήλι	- μαντήλια

Παλικαράκι: άνδρας νεαρός, γενναίος.

Π.χ.: Πρέπει να τους δείξεις πως είσαι παλικάρι!

Ουσιαστικό, γένους ουδετέρου, αριθμού ενικού, πτώσης κλητικής (υποκοριστικό της λέξης το παλικάρι, -ιού)

Κλίση:

το παλικάρι	τα παλικάρια
του παλικαριού	των παλικαριών
το παλικάρι	τα παλικάρια
- παλικάρι	- παλικάρια

Λέρωσε: βρώμισε.

Π.χ.: Πρόσεχε, μην πατάς στις λάσπες, θα λερώσεις τα παπούτσια σου!

Ρήμα, έγκλισης οριστικής, χρόνου αορίστου, φωνής ενεργητικής, προσώπου γ', αριθμού ενικού, συζυγίας α' (λερώνω)

Αρχικοί χρόνοι: λερώνω, λέρωνα, θα λερώνω, θα λερώσω, λέρωσα, έχω λερώσει, είχα λερώσει, θα έχω λερώσει

΄βαψαν: χρωμάτισαν (με βαφή).

Π.χ.: Άσπρισα, πρέπει να βάψω τα μαλλιά μου...

Ρήμα, έγκλισης οριστικής, χρόνου αορίστου, φωνής ενεργητικής, προσώπου γ΄, αριθμού πληθυντικού, συζυγίας α΄ (βάψω)

Αρχικοί χρόνοι: Βάψω, έβαφα, θα βάψω, θα βάψω, έβαψα, έχω βάψει, είχα βάψει, θα έχω βάψει

Πέρασε: διέρχεται, κινείται κάποιος ή κάτι.

Π.χ.: Πέρασε το λεωφορείο; Πώς περνάει η ώρα!

Ρήμα, έγκλισης οριστικής, χρόνου αορίστου, φωνής ενεργητικής, προσώπου γ΄, αριθμού ενικού, συζυγίας β΄ (περνάω)

Αρχικοί χρόνοι: περνάω, περνούσα, θα περνάω, θα περάσω, πέρασα, έχω περάσει, είχα περάσει, θα έχω περάσει

Ασκήσεις Λεξιλογίου

1. Συμπληρώστε τα κενά με την σωστή λέξη σε κάθε πρόταση:

βάφουμε, παλικάρι, πέρασαν, μαντήλι, λέρωσες

α. Καθώς φεύγει το τρένο, εκείνη σκουπίζει με το τα δάκρυά της.

β. Κάθε Μεγάλη Πέμπτη το έχουμε έθιμο στο χωριό μου: κόκκινα αυγά.

γ. Ολόκληρο και κλαις;

δ. Πώς τα χρόνια!

ε. Συνέχεια με τα χώματα παίζεις! Πάλι την μπλούζα σου!

2. Συμπληρώστε τα άρθρα στα παρακάτω ουσιαστικά, όπως μπορείτε να δείτε και στο τραγούδι:

α. μαντήλι
 β. παλικαράκι
 γ. ξενιτιά
 δ. ποτάμια
 ε. αγάπη
 στ. καρδιά

Γραμματική

α. Θεωρία

Το αόριστο άρθρο

Το χρησιμοποιούμε όταν μιλάμε για ένα αόριστο πρόσωπο ή πράγμα (γενικά), είτε γιατί δεν το γνωρίζουμε είτε γιατί δεν θέλουμε να το ονομάσουμε. Έχει τρία γένη (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), τρεις πτώσεις (ονομαστική, γενική, αιτιατική) και έναν αριθμό (ενικό).

ενικός αριθμός	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
ονομαστική	ένας	μια	ένα
γενική	ενός	μιας	ενός
αιτιατική	έναν	μια	ένα

- Παραδείγματα:**
1. Θέλω **έναν** καναπέ.
 2. Έχω **μια** φίλη στην Αθήνα.
 3. Βλέπω **ένα** άσπρο αυτοκίνητο.

Χρησιμοποιούμε το αόριστο άρθρο:

α) όταν δηλώνεται κάτι **αόριστο** και όχι γνωστό.

Παράδειγμα Με περιμένει **ένας** φίλος μου. (κάποιος, δεν τον ονομάζω)
Είναι **ένα** ωραίο λουλούδι. (κάποιο λουλούδι)

β) όταν δίνεται **έμφαση** σε ένα ουσιαστικό.

Παράδειγμα **Ένας** επιστήμονας δεν το ξέρει αυτό, εγώ πώς να το ξέρω;
(δηλ. ακόμη κι ο επιστήμονας, που είναι ειδικός, δεν το ξέρει)

Δεν χρησιμοποιούμε άρθρο:

α) με ονόματα πληθυντικού αριθμού, γιατί το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό αριθμό, ή χρησιμοποιούμε **αόριστη αντωνυμία**.

Παράδειγματα

Είδα **παιδιά** να παίζουν στο πάρκο.
Έχω **περιοδικά** στο γραφείο μου.
Με περίμεναν εκεί **κάποιοι** φίλοι μου.

β) σε περιπτώσεις **έκφρασης**.

Παράδειγμα Πήγαν και τον βρήκαν σε **μια** βαθιά σπηλιά.
αλλά και Πήγαν και τον βρήκαν σε **βαθιά** σπηλιά.

Β. Ασκήσεις

1. Ξαναγράψτε τις φράσεις αλλάζοντας το οριστικό άρθρο με το αόριστο:

1. Ο έξυπνος μαθητής.
.....
2. Η ανοιξιιάτικη νύχτα.
.....
3. Το παλιό σπίτι.
.....
4. Το εισιτήριο του επιβάτη.
.....
5. Το φόρεμα της γυναίκας.
.....

2. Συμπληρώστε τα άρθρα που λείπουν στις παρακάτω φράσεις:

1. πιο εύκολο πρόβλημα δεν έλυσες;
2. Είδα Μαρία σήμερα.
3. μέρα θα σε καλέσω σπίτι μου.
4. Του χάρισα βιβλίο, που σου έδειξα.
5. Ποια είναι φίλη σου;

Κείμενο

Το δημοτικό τραγούδι και οι κατηγορίες του

Όταν δημιουργείται ένα δημοτικό τραγούδι, ο ποιητής είναι ένας. Βάζει, βέβαια, προσωπικό συναίσθημα, αλλά κυρίως **στηρίζεται** σε άλλα τραγούδια, αρχίζοντας με έναν γνωστό δημοτικό στίχο ή αλλάζοντας γνωστούς στίχους, για να τους φέρει στο θέμα του.

Αλλά και πάλι το **δημιούργημά** του περνάει από στόμα σε στόμα. Καθένας προσθέτει, αφαιρεί, διορθώνει. Ο αρχικός ποιητής ξεχνιέται και το τραγούδι είναι δημιούργημα όλου του λαού και εκφράζει τα συναισθήματα όλων.

Μαζί με τον στίχο, ο ποιητής βάζει και μελωδία. Γιατί τα δημοτικά δεν είναι τραγούδια που γράφονται για να διαβάζονται, αλλά για να τραγουδιούνται και να χορεύονται, καθένα σε συγκεκριμένη στιγμή.

Κατηγορίες δημοτικών τραγουδιών:

α. διηγηματικά

1. Τα ακριτικά. **Διηγούνται** τις περιπέτειες και τις **ηρωικές** πράξεις του Διγενή Ακρίτα και των Ακριτών, των **φρουρών** στα σύνορα του Βυζαντίου.
2. Οι παραλογές. Διηγούνται σε τόνο επικό³ ή δραματικό (ανάλογα με το θέμα) μια ιστορία, αληθινή ή **πλαστή** ή αναφέρονται σε **θρύλους** και παραδόσεις.
3. Οι ριμάτες. Είναι σαν τις παραλογές, αλλά έχουν **ομοιοκαταληξία** (ρίμα), η οποία πηγαίνει κάθε δύο στίχους.

β. λυρικά

1. Ιστορικά. Μιλάνε για ιστορικά γεγονότα, **μάχες**, ήρωες. Από αυτά, άλλα **υμνούν** νίκες, ενώ άλλα **θρηνούν** για καταστροφές πόλεων και κάστρων και λέγονται θρήνοι.

2. Κλέφτικα. Μιλάνε για την ζωή των κλεφτών και των αρματολών και μας δίνουν πολλά στοιχεία για τον ιστορικό **βίο** της νεώτερης Ελλάδας.

3. Ερωτικά. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία και υμνούν την αγάπη.

4. Της ξενιτιάς. Παρουσιάζουν με **έντονα** χρώματα την ανάγκη του ανθρώπου να φύγει, **να πλουτίσει** στα ξένα, και να επιστρέψει πάλι, έπειτα από χρόνια, στον τόπο του. Χωρίς επικοινωνία, όμως, με τους δικούς του η κατάσταση γίνεται δραματική.

5. Μοιρολόγια. Εκφράζουν τον πόνο για τον θάνατο αγαπημένων προσώπων και δείχνουν την λύπη της γυναικείας ψυχής, γιατί τα μοιρολόγια είναι κυρίως δημιουργήματα των γυναικών. Από τα καλύτερα είναι της Μάνης.

6. Γαμήλια ή νυφιάτικα. Είναι τα τραγούδια του γάμου, που μιλάνε για την νύφη ή τον γαμπρό και τραγουδιούνται από τον **αρραβώνα** ως τον γάμο, σύμφωνα με τα λαϊκά έθιμα.

7. Νανουρίσματα. Είναι τραγούδια με τα οποία κοιμίζουν τα μωρά στην κούνια, φτιαγμένα με γυναικεία **τρυφερότητα** και μητρική αγάπη.

8. Θρησκευτικά. Το περιεχόμενό τους είναι θρησκευτικό. Λέγονται, επίσης, εορταστικά, γιατί καθένα μιλάει για κάποια γιορτή της χριστιανοσύνης: Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, των Φώτων, του Λαζάρου, της Μεγάλης Παρασκευής

³ που να ταιριάζει σε πράξεις μυθικές και ηρωικές

κλπ. Επειδή λέγονται από παιδιά, ονομάζονται και παιδικά. Όταν τα παιδιά τα τραγουδούν, παίρνουν χρήματα ή αυγά, ξηρούς καρπούς κλπ.

9. Εργατικά. Υπάρχουν πολλές δουλειές που γίνονται με κίνηση, όπως το κουπί, ο τρύγος, ο αργαλιός κλπ. Τα εργατικά τραγούδια έχουν σχέση με κάποιο επάγγελμα. Κυρίως, όμως, ενδιαφέρει ο ρυθμός τους, γιατί συμφωνεί με τις ανάλογες κινήσεις του εργαζόμενου, ενώ ταυτόχρονα τον διασκεδάζει.

10. Δίστιχα. Λέγονται έτσι, γιατί αποτελούνται από δύο στίχους. Είναι γνωστά και ως γνωμικά, γιατί εκφράζουν γνώμες και λαϊκές ιδέες πάνω σε διάφορα θέματα. Λέγονται, επίσης, λιανοτράγουδα, μαντινάδες (στην Κρήτη) και κοτσάκια (στην Νάξο).

11. Κοινωνικά. Είναι τα τραγούδια που εκφράζουν την πίκρα και τον πόνο για την ανθρώπινη δυστυχία και την κοινωνική αδικία.

12. Καλλιτεχνικά. Δεν έχουν ένα συγκεκριμένο θέμα, αλλά σε αυτά ο ποιητής μιλάει για την τέχνη του, τους στίχους του, τις μουσικές νότες της ψυχής του.

13. Παθητικά. Είναι τα ποιήματα, που είναι γεμάτα πόνο, παράπονο, απελπισία και μελαγχολία.

14. Παρακλητικά-Εγκωμιαστικά. Σε αυτά ο ποιητής μιλάει με όλα τα έμψυχα και άψυχα πράγματα (τα πουλιά, τα βουνά, τα δάση, τα αστέρια) και τα παρακαλεί για κάτι, να τους δώσει μήνυμα για το αγαπημένο του πρόσωπο, που βρίσκεται μακριά ή να τα ρωτήσει τι κάνουν οι αγαπημένοι του. Στα

εγκωμιαστικά ο ποιητής εγκωμιάζει ένα πρόσωπο, ένα χωριό, την πατρίδα του.

15. Εύθυμα και αστεία. Τέτοια είναι τα ποιήματα, που παρουσιάζουν με αστείο τρόπο όσα άσχημα συμβαίνουν στην κοινωνική και πολιτική ζωή ενός τόπου.

(www.logotexnia.com, με αλλαγές)

Λεξιλόγιο

Στηρίζεται: βασίζεται.

Π.χ.: Θέλω να στηρίζομαι στις δικές μου δυνάμεις.

Δημιούργημα: το αποτέλεσμα της δημιουργίας, το κατασκεύασμα.

Π.χ.: Ο Παρθενώνας αποτελεί το τέλειο δημιούργημα της κλασικής εποχής.

Διηγούνται: περιγράφουν ένα γεγονός ή περιστατικό (γραπτά ή προφορικά), αφηγούνται, εξιστορούν.

Π.χ.: Μου διηγήθηκε με κάθε λεπτομέρεια το ταξίδι της στην Αφρική.

Ηρωικές: αυτές που ταιριάζουν ή χαρακτηρίζουν έναν ήρωα.

Π.χ.: Η αντίσταση των Ελλήνων στην Γερμανική κατοχή ήταν ηρωική.

Φρουρών: αυτός που φρουρεί κάτι, φύλακας, υπεύθυνος για την ασφάλεια.

Π.χ.: Η τράπεζα έχει δύο φρουρούς.

Πλαστή: αυτή που έχει γίνει κατ' απομίμηση ενός άλλου, ψεύτικη, παραποιημένη.

Π.χ.: Τον έπιασε η αστυνομία, γιατί η ταυτότητά του ήταν πλαστή.

Θρύλους: διήγηση μυθικού χαρακτήρα που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά.

Π.χ.: Οι μύθοι και οι θρύλοι του λαού μας είναι κομμάτι της παράδοσής μας.

Ομοιοκαταληξία: όμοια κατάληξη μεταξύ δύο ή περισσότερων στίχων ενός ποιήματος, ρίμα.

Π.χ.: Στο περιγιάλι το κρυφό
κι άσπρο σαν περιστέρι
διψάσαμε το μεσημέρι,
μα το νερό γλυφό.

Μάχες: αγώνας μεταξύ στρατιωτών.

Π.χ.: Στην μάχη του Μαραθώνα το 490 π.Χ., οι Έλληνες του Μιλτιάδη αντιμετώπισαν με επιτυχία τους Πέρσες.

Υμνούν: ψάλλουν ύμνο, δοξολογούν.

Π.χ.: Πολλοί ποιητές ύμνησαν την ομορφιά αυτού του τόπου.

Θρηνούν: εκφράζουν τον πόνο τους με κλάματα.

Π.χ.: Θρηνεί για τον θάνατο του παιδιού της.

Βίο: η ανθρώπινη ζωή.

Π.χ.: Στο βιβλίο αυτό υπάρχουν βίοι αγίων της Εκκλησίας μας.

Έντονα: με ένταση, δυνατά.

Π.χ.: Με κοίταξε με ένα έντονο βλέμμα, που φοβήθηκα.

Να πλουτίσει: να γίνει πλούσιος.

Π.χ.: Πήγε στην Αυστραλία και πλούτισε.

Αρραβώνα: τελετή πριν από τον γάμο, ανταλλαγή δαχτυλιδιών (βέρες).

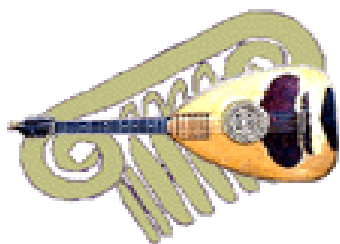
Π.χ.: Χθες έγιναν οι αρραβώνες του Πέτρου και της Ιωάννας.

Τρυφερότητα: ευαισθησία, γλυκύτητα.

Π.χ.: Αγκάλιασε την μητέρα της με τρυφερότητα.

Ανάλογες: αυτές που έχουν ομοιότητα, αντιστοιχία με κάποιον/κάτι άλλο.

Π.χ.: Πρέπει να έχεις τα ανάλογα προσόντα γι' αυτή την δουλειά.

Πίκρα: πικρή γεύση, μεγάλη στενοχώρια.

Π.χ.: Ο καφές μου άφησε μια πίκρα στο στόμα!

Απελπισία: έλλειψη ελπίδας.

Π.χ.: Όσο σκέφτομαι τα προβλήματά μου με πιάνει απελπισία.

Εγκωμιάζει: επαινεί με ενθουσιασμό.

Π.χ.: Την ερμηνεία της ηθοποιού στην Επίδαυρο εγκωμίασαν όλοι οι κριτικοί.

Άσκηση κατανόησης

Επιλέξτε την σωστή απάντηση:

- Οι δύο βασικές κατηγορίες των δημοτικών τραγουδιών είναι τα διηγηματικά και τα
α. ιστορικά β. κοινωνικά γ. λυρικά
- Τα ακριτικά τραγούδια διηγούνται τις περιπέτειες των Ακριτών, οι παραλογές παρουσιάζουν θρύλους και οι ριμάτες είναι σαν τις παραλογές με

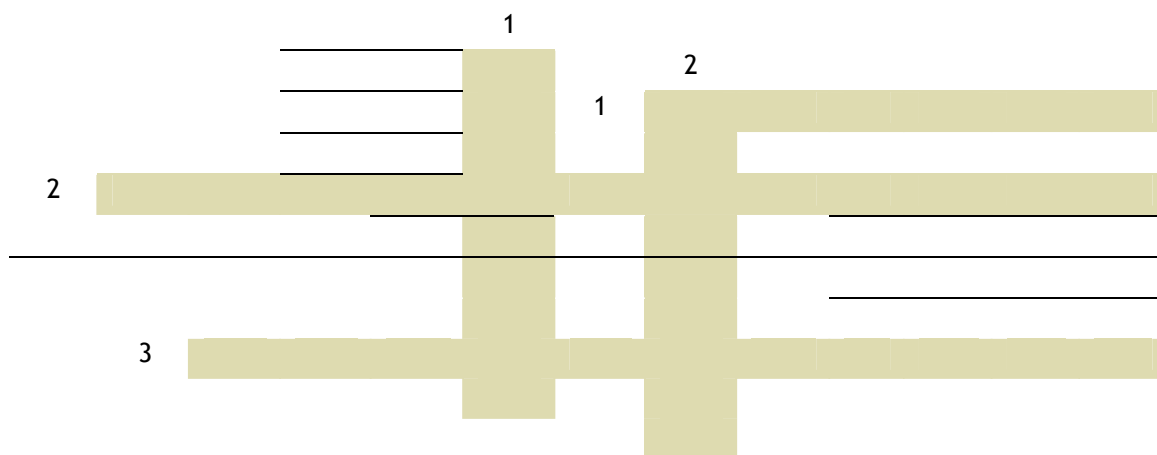
- α. ομοιοκαταληξία β. μελωδία γ. περιπέτειες
3. Τα ιστορικά τραγούδια αναφέρονται σε ιστορικά γεγονότα, τα κλέφτικα μιλάνε για την ζωή των κλεφτών, τα ερωτικά υμνούν τον έρωτα και τα τραγούδια της ξενιτιάς μιλάνε για τον που προκαλεί ο ξένος τόπος στον ξενιτεμένο.
α. πόνο β. βίο γ. φρουρό
4. Τα θρηνούν για τον θάνατο αγαπημένου προσώπου, τα γαμήλια είναι τα τραγούδια του γάμου, τα νανουρίσματα κοιμίζουν τα μωρά και τα θρησκευτικά τραγουδιούνται στις γιορτές.
α. ερωτικά β. μοιρολόγια γ. κοινωνικά
5. Τα εργατικά βοηθάνε στην κίνηση της δουλειάς, τα δίστικα αποτελούνται από δύο στίχους, τα μιλάνε για την κοινωνική αδικία, τα καλλιτεχνικά αναφέρονται στην τέχνη του ποιητή, τα παθητικά μιλάνε για την απελπισία, τα παρακλητικά-εγκωμιαστικά παρακαλούν ή εγκωμιάζουν αγαπημένα πρόσωπα ή πράγματα και τα παρουσιάζουν με αστείο τρόπο πράγματα που συμβαίνουν σε έναν τόπο.
α. κοινωνικά, εργατικά β. ερωτικά, εύθυμα γ. κοινωνικά, εύθυμα

Ελάτε να θυμηθούμε λίγα από αυτά που μάθαμε, παίζοντας...

1. Σταυρόλεξο

Βρείτε τις λέξεις, που ζητάμε, και λύστε το σταυρόλεξο:

Οριζόντια

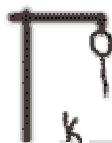
1. Με ένταση, δυνατά.
2. Αρωματικό φυτό.
3. Άνδρας νεαρός.

Κάθετα

1. Έλλειψη ελπίδας.
2. Επαινώ με ενθουσιασμό.

2. Κρεμάλα

Βρείτε την λέξη που κρύβεται:

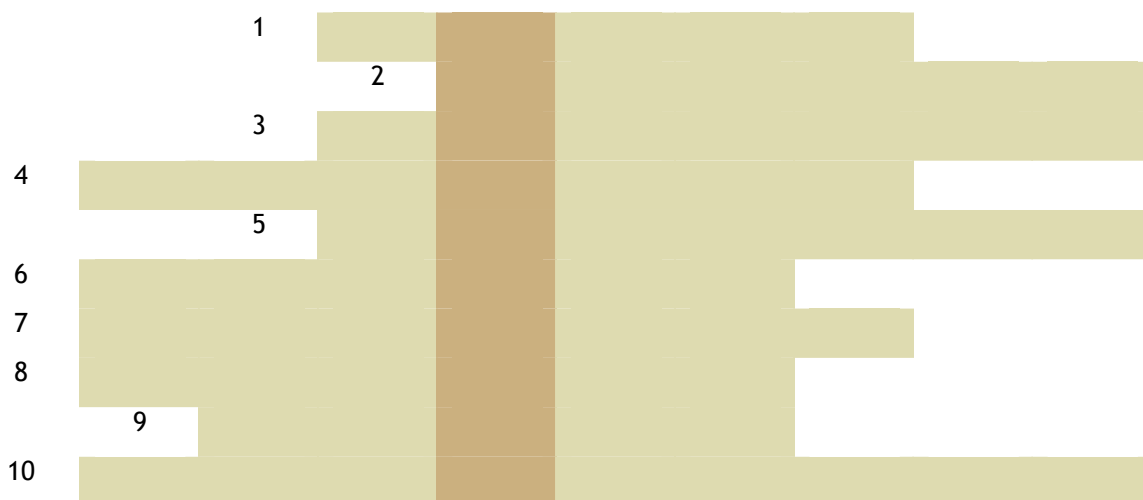
1. Μυθική διήγηση.	Θ _ _ _ _ _
2. Η χάρη διαφορετικά.	Χ _ _ _ _ _
3. Αυτή που δεν έχει παντρευτεί.	Α _ _ _ _ _

3. Ακροστιχίδα

Βρείτε τις λέξεις και ανακαλύψτε ποια κρύβεται (...είναι τα δημοτικά της ενότητας...):

1. Έκταση με λουλούδια και φυτά.
2. Δίνω νερό στα λουλούδια.
3. Σελήνη
4. Χαρακτηρίζει ήρωα.
5. Ο φύλακας διαφορετικά.
6. Βρωμίζω κάτι.
7. Είναι ...βρώμικο του Γιάννη.
8. Είναι μία από τις δύο βασικές κατηγορίες τραγουδιών.
9. Μεγάλη στενοχώρια.
10. Γίνεται πριν τον γάμο.

4. Τραγούδια

Ακούστε τα τραγούδια και συμπληρώστε τις λέξεις που λείπουν:

Βασιλικός θα γίνω

Στίχοι: Παραδοσιακό
Μουσική: Παραδοσιακό

..... στο παραθύρι σου,
στο παραθύρι σου.

Κι θα μείνω για το σου,
για το σου.

Το κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα,
το κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον

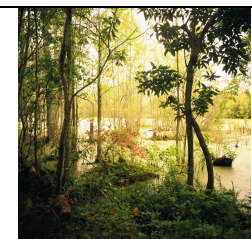
Έβγα στο παραθύρι κρυφά απ' τη μάνα σου,
κρυφά απ' τη μάνα σου.
Και κάνε πως τη μαντζουράνα σου,
τη μαντζουράνα σου.

Το κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα,
το κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον

Ο ήλιος βασιλεύει κι η μέρα σώνεται,
κι η μέρα σώνεται.
Κι ο νους μου απ' την αγάπη δεν συμμαζώνεται,
δεν συμμαζώνεται.

Το κάνει βόλτα στις αγάπης μου την πόρτα,
το κάνει κύκλο στις αγάπης μου τον

Γιάννη μου το μαντήλι σου

Στίχοι: Παραδοσιακό
Μουσική: Παραδοσιακό

Γιάννη μου το σου,
τι το 'χεις λερωμένο, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου

τι το 'χεις λερωμένο, βρε μου.

Το η ξενιτιά,
τα έρημα τα ξένα, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου
τα έρημα τα ξένα, βρε μου.

Πέντε ποτάμια το 'πλεναν,
και και τα πέντε, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου
και και τα πέντε, βρε μου.

..... και η αγάπη σου,
και 'βαψε κι η καρδιά της, βρε Γιάννη, Γιαννάκη μου
και 'βαψε κι η καρδιά της, βρε μου.

Λεξιλόγιο Ενότητας

Ανάλογος-η-ο
Ανύπαντρος-η-ο
Απελπισία, η
Αρραβώνας, ο
Βασιλικός, ο
Βάφω
Βίος, ο
Γίνομαι
Δημιούργημα, το
Διηγούμαι
Εγκωμιάζω
Έντονος-η-ο
Ηρωικός-ή-ό
Θρηνώ
Θρύλος, ο
Κήπος, ο

Λερώνω
Μαντήλι, το
Μάχη, η
Ομοιοκαταληξία, η
Παλικαράκι, το
Περνάω
Πίκρα, η
Πλαστός-ή-ό
Πλουτίζω
Ποτίζω
Στηρίζομαι
Τρυφερότητα, η
Υμνώ
Φεγγάρι, το
Φρουρός, ο
Χατίρι, το